

Eric Ambukita

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
e-mail: eric.ambukita@wsb.poznan.pl
ORCID:0000-0002-3930-6790

**UWARUNKOWANIA WYKORZYSTANIA
HANDLU ZAGRANICZNEGO DO DYNAMIZACJI
ROZWOJU GOSPODARKI
DEMOKRATYCZNEJ REPUBLIKI KONGA**

**CONDITIONS FOR THE USE OF FOREIGN TRADE
FOR DEVELOPMENT DYNAMIZATION
OF THE ECONOMY
DEMOCRATIC REPUBLIC OF CONGO**

DOI: 10.15611/e21.2019.1.02
JEL Classification: F13, F31, F35

Streszczenie: Celem niniejszego opracowania jest zbadanie głównych uwarunkowań wykorzystania handlu zagranicznego i polityki gospodarczej oraz kierunków jej zmian do rozwoju gospodarki Demokratycznej Republiki Konga. Wymiana handlowa stanowi jedną z kluczowych form współpracy różnych państw, a handel zagraniczny może mieć różny wpływ na rozwój gospodarczy kraju w zależności od tego, czy jest to kraj rozwinięty, czy zacofany. Wpływ handlu zagranicznego Demokratycznej Republiki Konga na rozwój gospodarczy tego kraju jest ogólnie negatywny, a jest tak dlatego, że handel ten przeżywa kryzys, którego cechą charakterystyczną jest ujemny wskaźnik rozwoju. W artykule przedstawione będą polityka handlu zagranicznego, polityka restrukturyzacji gospodarki oraz polityka w zakresie pozyskiwania i wykorzystywania zagranicznych źródeł kapitału. Polityka gospodarcza tego kraju jest niewłaściwa, ponieważ preferuje tradycyjną strukturę eksportu i importu, polegającą na eksporcie surowców naturalnych i importu produktów żywnościowych oraz innych, mniej pokrywających się z rozwojowymi potrzebami kraju.

Słowa kluczowe: handel zagraniczny, polityka handlowa, polityka strukturalna, pomoc zagraniczna.

Summary: The aim of the undertaken research is to study the main determinants of the use of foreign trade and economic policy and the directions of its changes for the development of the economy of the Democratic Republic of Congo. Trade exchange is one of the key forms of cooperation between different countries and foreign trade can have a different impact on the country's economic development depending on whether it is a developed or backward country. The impact of foreign trade of the DRC on the economic development of this country has so far been generally negative, which is because this trade is experiencing a crisis characterized

by a negative development rate. The article will present the foreign trade policy, the policy of restructuring the economy and the policy regarding the acquisition and use of foreign sources of capital. The policy of this country's economy is bad because it prefers the traditional export and import structure consisting of the export of natural resources and the import of food products and others, less overlapping with the developing needs of the country.

Keywords: foreign trade, trade policy, structural policy, foreign aid.

1. Wstęp

Handel zagraniczny jest koniecznym warunkiem rozwoju każdego kraju; stanowi podstawę zrównoważonego wzrostu gospodarczego, umożliwia wzrost produktu krajowego brutto, co za tym idzie – także wzrost dochodu narodowego. Handel zagraniczny jest wynikiem i przejawem udziału danego kraju w międzynarodowym podziale pracy. Daje on możliwość bardziej racjonalnego wykorzystania zasobów i mocy produkcyjnych i pozwala na rozwój produkcji na większą skalę [Treder (red.) 2003]. W związku z sytuacją, w której znajduje się Demokratyczna Republika Konga, pozytywny wpływ handlu zagranicznego na rozwój gospodarki tego kraju można określić jako bardzo ograniczony, uzasadnione wydaje się nawet stwierdzenie o negatywnych konsekwencjach handlu zagranicznego, a teoretyczne korzyści, które handel ten oferuje dla rozwoju gospodarczego, nie są wykorzystywane. Tymczasem istnieją możliwości „wyrwania” tego państwa z jego aktualnego zacofania gospodarczego, pod warunkiem prowadzenia stosownej polityki gospodarczej, mającej na celu głęboką zmianę struktur socjoekonomicznych i należytego zużycowania korzyści płynących z handlu zagranicznego jako jednego z lepszych sposobów stymulacji rozwoju gospodarczego kraju. Handel zagraniczny Demokratycznej Republiki Konga w swojej aktualnej postaci, tzn. w swojej strukturze, rozwoju i ukierunkowaniu, jak również w świetle obowiązującej polityki gospodarczej, nie może ułatwić wyjścia państwa z jego zacofania gospodarczego. Ponadto ekonomia rozwoju, mimo kilku dziesięcioleci istnienia, nie dostarczyła krajom rozwijającym się skutecznych recept na przyspieszenie ich rozwoju [Rynarzewski i in. 2017].

Problematykę niniejszego artykułu omówiono, opisując takie kwestie, jak: 1) handel zagraniczny, 2) polityka handlu zagranicznego, 3) polityka restrukturyzacji gospodarki, 4) polityka w zakresie pozyskiwania i wykorzystywania zagranicznych źródeł kapitału oraz pomocy gospodarczej i technicznej. Ze względu na ograniczoną objętość tekstu każdą z omawianych polityk scharakteryzowano w sposób syntetyczny. W badaniach wykorzystano głównie raporty Narodowego Banku Demokratycznej Republiki Konga, BŚ oraz MFW i WTO. Jako metody badawcze zastosowano studia literatury przedmiotu i metodę statystyczno-opisową. Zasadniczym celem artykułu jest zbadanie najważniejszych uwarunkowań wykorzystania handlu zagranicznego i polityki gospodarczej oraz kierunków jej zmian dla rozwoju gospodarki Demokratycznej Republiki Konga.

2. Handel zagraniczny Demokratycznej Republiki Konga – charakterystyka

Demokratyczna Republika Konga jest krajem o gospodarce otwartej, przy czym handel zagraniczny tej ostatniej odpowiadał za 60% PKB w 2016 r. [Word Bank 2017]. Wymiana handlowa tego państwa opiera się głównie na eksporcie surowców i na imporcie produktów przemysłowych i żywności. Handel zagraniczny tego kraju jest głównie powiązany z rynkami krajów wysoko rozwiniętych, z których większość stanowią kraje Unii Europejskiej, Chiny i kraje Południowoafrykańskiej Wspólnoty Rozwoju (SADC) [Hugon 2009, s. 48]. Ponadto kraje rozwijające się i państwa wysoko rozwinięte nie są od siebie oderwane [Pera, Wydymus (red.) 2016, s. 9]. Z raportu Banku Centralnego Demokratycznej Republiki Konga (BCC) wynika, że eksport produktów górniczych i węglowodorów wynosił 10,083 mld USD w 2015 r. i 9,337 mld USD w 2016 r.

W latach 2014 i 2015 eksport z Demokratycznej Republiki Konga wyniósł odpowiednio 12,98 mld USD oraz 12,4 mld USD. Wzrost cen surowców w 2017 r. doprowadził do przyspieszenia wzrostu eksportu i przywrócenia równowagi w rachunkach bieżących. Eksport ten wyniósł 18,681 mld USD, czyli odnotowano wzrost o 9% w porównaniu z 2016 r. Według danych BCC za rok 2015 odbiorcami kongijskiego eksportu były głównie Chiny (43,5%), Zambia (25%), Korea Południowa (4,9%), Belgia (4,8%). Z kolei import do tego kraju wyniósł odpowiednio 11,98 mld USD w 2014 r. i 12,34 mld USD w 2015 r. [Banque Centrale de la RD Congo 2015; 2016; 2017]. Zgodnie z tymi raportami w 2015 r. głównymi eksporterami do Demokratycznej Republiki Konga były Chiny (20,6%), RPA (17,7%), Zambia (12,3%), Belgia (6,9%), Zimbabwe (5,1%), Indie (4,7%).

Z tabeli 1 wynika, że wartość eksportu z roku na rok ulega silnym i gwałtownym zmianom; w niektórych latach kształtowała się ona na niskim poziomie, jeżeli weźmiemy pod uwagę wielkość kraju i bogactwo jego gleby, a także zasoby podziemne. Fluktuacje eksportu są powodowane specyficzną jego strukturą, a mianowicie uzależnieniem od produktów podstawowego sektora górniczego i rolnego, których ceny na rynkach światowych, a także w pewnej mierze popyt na nie, charakteryzują się silnymi wahaniami. Podobnie jak w pozostałych krajach rozwijających się import Demokratycznej Republiki Konga jest zdominowany przez produkty przemysłowe i żywność i podlega silnym fluktuacjom. Fluktuacje te nie były wynikiem wahań wewnętrznego popytu, gdyż jeśli chodzi o produkty importowane, to daleko mu do zaspokojenia istniejących potrzeb. Wyjaśnienia należałoby więc szukać we fluktuacjach przychodów z eksportu, które tylko częściowo były skompensowane przez napływ zagranicznego kapitału. Saldo obrotów Demokratycznej Republiki Konga w badanym okresie było deficytowe, z wyjątkiem 2017 r.

Z danych zaprezentowanych w tabeli 1 wynika również, że saldo obrotów handlowych Demokratycznej Republiki Konga było deficytowe w badanym okresie,

Tabela 1. Wartość handlu zagranicznego Demokratycznej Republiki Konga w latach 2010- 2017 (w mld USD)

Lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Eksport	8,865	11,083	12,349	13,649	12,982	12,247	17,096	18,681
Import	10,704	13,869	17,622	19,035	20,684	19,345	18,627	18 614
Saldo	-1,840	-2,790	-5,270	-5,390	-7,700	-7,100	-1,530	0,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie [World Bank 2017; WTO 2018].

z wyjątkiem 2017 r., natomiast największy deficyt odnotowano w 2014 r. – wyniósł on 7,70 mld USD. Dane przedstawione w tabeli 1 potwierdzają wyrażoną wcześniej opinię o znacznej zmienności wartości eksportu.

3. Polityka handlu zagranicznego

Przez pojęcie polityki handlu zagranicznego rozumiemy cele, kierunki rozwijania i zasady, na jakich opierają się stosunki gospodarcze z zagranicą, ustalone przez władzę państwową zgodnie z prowadzoną przez nią polityką społeczno-gospodarczą [Rainelli 2003, s. 10]. Spośród narzędzi polityki handlowej najwięcej miejsca w teorii i praktyce poświęca się cłom. Faktyczna jednak ich rola w kształtowaniu sieci światowego handlu nie jest już obecnie zbyt wielka ze względu m.in. na wzrost znaczenia konkurencji [Albertinie, Silem 1987, s. 25], wysoce wyrafinowany charakter protekcji, umiejętny sposób obchodzenia barier celnych za pomocą inwestycji czy eksportu licencji, a nawet protekcjonizmu regulacyjnego, który dotychczas był słabo rozpoznawalny w zagranicznej polityce handlowej [Puślecki 2017, s. 23]. Zresztą sam system celny krajów rozwiniętych jest obecnie niespójny i sam z siebie obniża swoją skuteczność. Wracając do pojęcia polityki społeczno-gospodarczej – rozpatrujemy ją w dwojakim znaczeniu:

- jako działalność władzy państwowej zmierzającej w określonym czasie i przy zastosowaniu wybranej strategii (metody postępowania) do osiągnięcia ustalonych przez tę władzę celów społecznych i gospodarczych, a także do wykonywania zadań, od których zależy osiągnięcie tych celów;
- jako cele i zadania stanowiące wytyczne dla działalności władzy państwowej oraz strategię, według której działalność ta ma być prowadzoną [Wierzbowski 1990, s. 53].

W gospodarce otwartej handel zagraniczny staje się funkcją całej gospodarki narodowej, a jego polityka nabiera charakteru polityki funkcjonalnej. Warto podkreślić, że przekształcenie polityki handlu zagranicznego w politykę funkcjonalną stanowi jedną z istotnych, choć nie zawsze w pełni uświadomionych zmian wiążących się z prowadzonym obecnie procesem transformowania systemu politycznego i społeczno-gospodarczego Demokratycznej Republiki Konga.

Polityka handlu zagranicznego krajów rozwijających się, a także omawianego kraju, stanowi ważną część ogólnej polityki gospodarczej. Ze względu na ogromne zróżnicowanie ekonomiczne i polityczne krajów rozwijających się również i ta polityka w poszczególnych państwach może się znacznie różnić. Należy tutaj zwłaszcza oddzielić grupę krajów naftowych i kilku innych eksportujących surowce i minerały (np. kobalt, miedź), w których nie musi występować istotna rozpiętość między zapotrzebowaniem importowym a zdolnością do importu, od pozostałych krajów słabo rozwiniętych, gdzie ta rozbieżność jest dotkliwie odczuwana. Ze względu posiadane zasoby, będące przedmiotem eksportu, Demokratyczna Republika Konga mogłaby nie odczuwać znacznych ograniczeń importowych. Jednakże w dużej mierze na skutek uwarunkowań o charakterze wewnętrznym (m.in. związanych z niestabilną sytuacją społeczno-polityczną) w ostatnich latach w Demokratycznej Republice Konga zaczęła narastać rozbieżność między potrzebami importowymi a możliwością ich realizacji. Podstawowym celem polityki handlu zagranicznego w Demokratycznej Republice Konga jest stymulowanie, przez sferę powiązań gospodarczych z zagranicą, wzrostu gospodarczego. Do osiągnięcia tego celu Demokratyczna Republika Konga posługuje się zarówno środkami polityki autonomicznej (posunięcia nie wymagające bezpośredniej zgody innych państw), jak i działaniem w skali międzynarodowej (zawieranie umów z innymi państwami, działalność na forum organizacji międzynarodowych itp.).

Głównym celem analizowanego kraju jest maksymalizacja wpływów eksportowych, gdyż tylko to pozwoli na zwiększenie importu. Cel ten omawiane państwo stara się osiągnąć działaniem w kilku kierunkach. Po pierwsze – ze względu na ciągle jeszcze wielkie znaczenie, jakie ma dla niego eksport artykułów surowcowo-rolniczych, dąży się do poprawy sytuacji w tej dziedzinie: stabilizacji cen i dochodów z eksportu w krótkim okresie oraz zahamowania spadkowej tendencji cen i popytu na te artykuły w długim okresie. Zapewnienie odpowiedniego tempa wzrostu eksportu, zwłaszcza w dłuższym okresie, jest jednak w przypadku Demokratycznej Republiki Konga niemożliwe bez zmiany jego struktury towarowej, co oznacza konieczność wprowadzenia nowych artykułów, charakteryzujących się wyższym stopniem przetworzenia. Dążenie do dywersyfikacji eksportu jest następnym zadaniem, wyraźnie widocznym w polityce handlowej Demokratycznej Republiki Konga. Taka dywersyfikacja pozwoli na bardziej optymalne wykorzystanie posiadanych przez ten kraj zasobów oraz tworzenie podstaw lokalnego podziału pracy w stosunkach gospodarczych z innymi państwami. Przejawia się ono w tendencji do zastępowania wywozu surowców i opartych na nich półproduktów oraz do zwiększania eksportu wyrobów przemysłowych, zwłaszcza tych, których produkcja ma charakter pracochłonny (tekstylia, obuwie, odzież itp.). Rozwój eksportu tych towarów napotyka jednak wiele trudności wewnętrznych i zewnętrznych.

Zasadniczym zadaniem polityki handlu zagranicznego Demokratycznej Republiki Konga w dziedzinie importu jest optymalne wykorzystanie danej i ograniczonej podaży środków dewizowych do celów rozwoju gospodarczego. Przejawia się

to w dążeniu do zwiększania importu dóbr inwestycyjnych, który jest dla kraju zasadniczym źródłem zaopatrzenia w te środki. Wymaga to ograniczenia przywozu dóbr mniej ważnych z punktu widzenia wzrostu gospodarczego, przede wszystkim dóbr luksusowej konsumpcji. Drugim zadaniem polityki importowej w Demokratycznej Republice Konga jest ochrona nowo powstających gałęzi przemysłu przed konkurencją zagraniczną. Gałęzie te charakteryzują się bowiem nie tylko wyższymi kosztami produkcji, lecz – przynajmniej w początkowych fazach rozwoju – gorszą jakością towarów. Swobodny napływ analogicznych lub podobnych wyrobów zagranicznych uniemożliwiłby sprzedaż, a więc i rozwój produkcji dóbr krajowych.

Kolejnym zadaniem polityki handlowej w dziedzinie importu jest w Demokratycznej Republice Konga ochrona bilansu płatniczego. Sprowadza się ona do dostosowywania rozmiarów przywozu do bieżących i przyszłych możliwości płatniczych. Ponadto, aby ochronić bilans płatniczy, stosowane są cła, które oddziałują na rozmiary importu [Rymarczyk (red.) 2017, s. 88]. Wzrost stawek celnych podnosi koszt importowanych dóbr, zmniejszając na nie popyt.

4. Polityka restrukturyzacji gospodarki

Demokratyczna Republika Konga ma niewłaściwą strukturę gospodarki, w ogromnej mierze zależną od eksportu zaledwie kilku produktów, czego rezultatami są utrudniony rozwój oraz brak możliwości wyjścia z tego błędnego koła, jakim jest niedorozwinięcie gospodarcze i społeczne. Gospodarka omawianego kraju w istocie ciągle się cofa, w związku z czym zachodzi potrzeba podjęcia radykalnych działań zmierzających do zmiany tej sytuacji. Celu, jakim jest dodatni rozwój gospodarczy, nie można osiągnąć bez całkowitej zmiany struktur gospodarczych. Biorąc pod uwagę stopień zacofania gospodarczego państwa, przedsięwzięcie środków tylko w sferze handlu zagranicznego okazałoby się niewystarczające. Trzeba zmienić całą strukturę gospodarczą kraju. Właśnie w tej całkowitej zmianie handel zagraniczny odnalazłby swoje miejsce i odegrałby swoją rolę cennej pomocy w zapewnieniu rozwoju gospodarczego. Jednakże największa trudność polega na tym, że aby móc przeprowadzić zmiany strukturalne, potrzebne są ogromne środki, podczas gdy w Demokratycznej Republice Konga środki te są bardzo ograniczone, co w szczególności dotyczy kapitału. Niemożliwe jest zatem rozwiązanie wszystkich problemów od razu. Należy więc postępować etapami, wyznaczając i osiągając określone cele. Tego wymagałby program konsekwentnego rozwoju. Nasuwa się jednak pytanie, jaką nową strategię rozwoju gospodarczego zastosować.

Nowa strategia rozwoju gospodarczego Demokratycznej Republiki Konga musi być podporządkowana zasadniczemu celowi tego kraju [Norro 1994, s. 15]. W pierwszym etapie powinno nim być powstrzymanie spadku produktu narodowego, zdefiniowanie przyczyn tego kryzysu i jak najszybsze przejście w kierunku rozwoju, który charakteryzowałby się jak najwyższym dodatnim wskaźnikiem wzrostu. Konieczne jest ustalenie wskaźnika wzrostu na możliwie najwyższym poziomie,

ażebym zapewnić realny wzrost dochodu w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Aby osiągnąć ten cel, muszą zostać spełnione dwa warunki. Pierwszym jest wywołanie wśród Kongijczyków pewnego rodzaju woli rozwoju, to znaczy potrzebne jest ogólne uświadomienie obywatelom przez autorytety polityczne konieczności rozwoju, jak również zaakceptowanie przez do tej pory uprzywilejowanych Kongijczyków konieczności poniesienia wielu wyrzeczeń, które są konsekwencją procesu rozwoju gospodarczego. Drugim warunkiem jest głęboka zmiana wszystkich struktur gospodarczych kraju, teoretycznie mając do wyboru dwie ekstremalne strategie rozwoju gospodarczego: strategię rozwoju gospodarki zorientowanej na eksport lub tę bazującą na zastąpieniu importu produkcją narodową. W rzeczywistości w aktualnych warunkach wybór między tymi dwiema strategiami jest ograniczony. W istocie, jeśli weźmiemy pod uwagę stopień niedorozwoju gospodarczego tego kraju, a także fakt, że eksport kraju jest całkowicie uzależniony tylko od kilku surowców i to że wielkość eksportu tych surowców nie może być zwiększona na skutek istniejących wielu wewnętrznych i zewnętrznych przeszkód, strategia rozwoju, której podstawę stanowi rozwój eksportu, okazuje się niemożliwa do zrealizowania, przynajmniej w początkowym okresie. Zatem strategia, która może być wdrażana w Demokratycznej Republice Konga, musi być zbliżona do strategii bazującej na rozwoju rynku wewnętrznego, jak również na zastąpieniu importu produkcją krajową. Nie znaczy to jednak, że w ten sposób państwo to mogłoby sobie pozwolić na zaniedbanie eksportu, nawet tego tradycyjnego.

Zastąpienie importu produkcją krajową powinno dokonać się najpierw w sektorze podstawowych produktów żywnościowych i prostych produktów przemysłowych, a w miarę przemysłowego rozwoju kraju powinno się dokonać w sektorze produktów coraz bardziej nowoczesnych. Wymaga o jednak całkowitej zmiany struktury produkcji Demokratycznej Republiki Konga, a także jej stałego wzrostu, co nie jest możliwe bez zwiększenia produkcji rolnej i żywnościowej, jak również stopniowej, stałej industrializacji kraju. To z kolei wymaga uzdrowienia całego systemu gospodarczego i socjalnego państwa, ponieważ do zwiększenia i zróżnicowania produkcji narodowej konieczne jest uruchomienie wszelkich gospodarczych środków rezerwowych i lepsze ich wykorzystania. Środki te mogą pochodzić z różnych źródeł, takich jak: pomoc zagraniczna, pożyczki, przedsięwzięcia prywatnych inwestorów zagranicznych, dochody z eksportu, czyli ze źródeł zewnętrznych i wewnętrznych. Mając na uwadze wielkość potrzeb, można stwierdzić, że wystarczające zwiększenie pomocy gospodarczej wydaje się mało prawdopodobne. Zaciągnięcie nowych pożyczek nie jest teraz dobrym rozwiązaniem, jeżeli weźmiemy pod uwagę aktualny poziom zadłużenia – działanie takie byłoby tylko kolejnym groźnym niebezpieczeństwem ciążącym nad przyszłością kraju.

W tych warunkach doświadczenie Demokratycznej Republiki Konga (jak również całej Afryki) dowodzi, że środki zewnętrzne mogą być jedynie jednymi z wielu środków, z czego wynika potrzeba liczenia zwłaszcza na środki wewnętrzne. Można więc stwierdzić bez większego ryzyka popełnienia błędu, że jedyną realną strategią

pozwalającą na znaczne zwiększenie ilości środków dewizowych jest dynamiczna polityka eksportu [Rainelli 1991, s. 24]. Jednakże, jako że Demokratyczna Republika Konga nie ma wpływu na ceny międzynarodowe, jej możliwości interweniowania ograniczają się w istocie do zwiększenia eksportu.

5. Polityka w zakresie pozyskiwania i wykorzystania zagranicznych źródeł kapitału oraz pomocy gospodarczej i technicznej

Niedostatek wewnętrznych źródeł kapitału powoduje, że Demokratyczna Republika Konga powinna starać się przyciągać kapitał zagraniczny przez odpowiednią politykę, a następnie maksymalnie go wykorzystać w jak najbardziej skuteczny sposób. To właśnie dlatego Demokratyczna Republika Konga musi prowadzić dobrą zarówno politykę dotyczącą otrzymywania kredytów zagranicznych, jak i politykę inwestycyjną. Jeśli chodzi o kredyty zagraniczne, to problem polega na tym, że z jednej strony potrzebujemy tych kredytów, a z drugiej musimy je wykorzystać w taki sposób, by na nowo nie popaść w sytuację kryzysową, tak jak ma to miejsce dzisiaj, to znaczy w taki sposób, by nie przekroczyć pewnego poziomu obciążeń w bilansie płatniczym. Dlatego też należy:

1. Określić wysokość pożądanych kredytów w świetle zdolności jego wchłonięcia i w świetle możliwości zapewnienia obsługi zadłużenia. To z tego powodu musimy kontrolować wysokość kredytu, który chcemy otrzymać, aby nie był on zbyt duży, by mógł być całkowicie zaabsorbowany, by koszty jego obsługi nie były zbyt wysokie.

2. Starać się o przyznanie kredytów, których wysokość kosztów obsługi byłaby relatywnie niska dla bilansu płatniczego. Będzie chodziło o otrzymanie kredytów o możliwie jak najdłuższym czasie spłaty, jak również najdłuższym okresie przedłużenia spłaty oraz jak najniższym oprocentowaniu. Mowa jest mianowicie o kredytach przyznawanych przez organizacje międzynarodowe, takie jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) i Bank Światowy. Jednakże problem tkwi w tym, że MFW ma bardzo sztywne warunki kredytowe.

Jak powszechnie wiadomo, warunkiem otrzymania kredytu z MFW jest adaptacja wspólnie z Funduszem programu normalizacji gospodarki, co wiąże się ze stawianym przez niego wymogiem radykalnego ograniczenia popytu wewnętrznego. Doświadczenie niektórych krajów dowodzi, że wymagania stawiane przez MFW mogą przerastać możliwości ich akceptacji przez ogół populacji [Raffinot 2008, s. 25]. Po BS i MFW Demokratyczna Republika Konga mogłaby zabiegać o kredyty rządowe lub państwowych instytucji finansowych, takich jak Bank Eksportowo-Importowy w Stanach Zjednoczonych Ameryki, gdyż kredyty te są gwarantowane przez te rządy i te instytucje, które je przyznają, a co więcej warunki im towarzyszące są dla beneficjentów relatywnie korzystne w porównaniu z prywatnymi kredytami niegwarantowanymi.

Zgodnie z różnorodnymi rezolucjami Narodów Zjednoczonych oraz CNUCED Demokratyczna Republika Konga powinna, w porozumieniu z innymi krajami rozwijającymi się lub mniej rozwiniętymi, stale naciskać na kraje rozwinięte, aby te zwiększyły liczbę kredytów długoterminowych o preferencyjnym oprocentowaniu. I tylko w sytuacji, gdyby Demokratycznej Republice Konga nie udało się otrzymać kredytów organizacji międzynarodowych i kredytów państwowych na dogodnych warunkach, należałoby zwrócić się do banków prywatnych o przyznanie kredytów niegwarantowanych, gdyż wiadomo, że te ostatnie są przyznawane na mniej korzystnych warunkach.

Jeśli chodzi o inwestycje zagraniczne, to pojawia się dylemat. Z jednej strony istnieje ogromne zapotrzebowanie na kapitał, gdyż w Demokratycznej Republice Konga odczuwalny jest jego brak. Z tego punktu widzenia byłoby pożądane go przyciągnąć. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) są ponadto istotnym składnikiem trwałego wzrostu gospodarczego i rozwoju, ponieważ sama istota rozwoju gospodarczego polega na szybkim i skutecznym transferze najlepszych praktyk z jednego kraju do drugiego oraz na ich przyjęciu [Ambukita 2015, s. 174]. Z drugiej strony inwestycje z udziałem kapitału zagranicznego mogą wywołać niebezpieczeństwo polegające na tym, że są one kierowane przez strategie mające osiągnąć cele wyznaczone przez tych, którzy dysponują tym kapitałem i nie biorą pod uwagę rozwojowych celów Demokratycznej Republiki Konga, chcąc osiągnąć jak najwyższe zyski i realizację możliwie najwyższego oprocentowania. Inwestycje zagraniczne są niepewne również z tego względu, że czas trwania ich działania w danym kraju nie jest ściśle określony. W konsekwencji bezpośrednio inwestycje zagraniczne przynoszą Demokratycznej Republice Konga zarówno korzyści, jak i negatywne skutki. W istocie napływ kapitału dodatnio oddziałuje na bilans płatniczy, lecz po pewnym okresie pojawia się problem transferu zysków wypracowanych w danym kraju do kraju macierzystego przez inwestorów zwiększających koszt zakupu produktów importowanych lub obniżających cenę sprzedaży za granicę, by w ten sposób zmniejszyć podatki, co stanowi poważne obciążenie dla bilansu płatniczego. Polityka kontroli BIZ musi być bardzo elastyczna, gdyż zbyt ścisła kontrola i nakładanie zbyt surowych restrykcji mogą doprowadzić do sytuacji, w której kapitał, zamiast umiejscowić się w Demokratycznej Republice Konga, może zrobić to gdzie indziej.

Mając na względzie pozytywną funkcję pomocy multilateralnej, a w szczególności pomocy Banku Światowego, który odgrywa istotną rolę w koordynacji pomocy rozwojowej [Kaczmarek, Werwińska 2002, s. 80] i Narodów Zjednoczonych w procesie rozwoju gospodarczego kraju, należy zauważyć, że Demokratyczna Republika Konga powinna starać się o zwiększenie tej pomocy, wzmacniając relacje z tymi organizacjami międzynarodowymi. Starania o zwiększenie wielkości pomocy multilateralnej nie powinny oznaczać, że Demokratyczna Republika Konga powinna zrezygnować z pomocy bilateralnej – wręcz przeciwnie, wielkość pomocy dwustronnej powinna być również zwiększona, gdyż podobnie jak w przypadku pomocy wielostronnej jest dość niska w stosunku do liczby mieszkańców tego państwa. Jednakże

starając się o zwiększenie wysokości pomocy zagranicznej, Demokratyczna Republika Konga winna mieć na celu zmniejszenie ryzyka uzależnienia się, które wywołuje ta pomoc. Kraj starający się o uzyskanie pomocy zagranicznej powinien mieć właściwe warunki wewnętrzne, a w szczególności dążyć do uzyskania wewnętrznej stabilizacji politycznej. Sytuacja taka powoduje wzrost zaufania zagranicznych donatorów i tym samym zwiększenie pomocy świadczonej beneficjentom. Problem ten nie kończy się wraz z otrzymaniem pomocy, gdyż trzeba ją również dobrze wykorzystać. W związku z tym Demokratyczna Republika Konga winna z góry określić dziedziny, o których mowa, związane z rozwojem gospodarczym i społecznym.

6. Zakończenie

W wyniku przeprowadzonej analizy można stwierdzić, iż handel zagraniczny Demokratycznej Republiki Konga znajduje się w sytuacji bardzo niekorzystnej, co spowodowane jest czynnikami zarówno wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi. Podstawowe słabości handlu zagranicznego tego kraju znajdują swoje odbicie w wielu zjawiskach; mianowicie:

- Maleje znaczenie Demokratycznej Republiki Konga jako eksportera i importera, co świadczy m.in. o marginalnej pozycji w międzynarodowym podziale pracy. Kolonializm i późniejsza polityka neokolonialna, a także w znacznej mierze słabości realizowanej przez to państwo polityki gospodarczej ukształtowały miejsce Demokratycznej Republiki Konga w międzynarodowym podziale pracy jako dostawcy surowców mineralnych do państw wysoko rozwiniętych oraz odbiorcy dóbr przemysłowych zarówno inwestycyjnych, jak i konsumpcyjnych.
- Eksport Demokratycznej Republiki Konga zależy od eksportu surowców, a w szczególności od dwóch produktów: miedzi i kobaltu.
- W sytuacji, kiedy brakuje środków na finansowanie importu i kiedy należałoby zwiększyć do maksimum import urządzeń, jako że ich produkcja nie jest w Demokratycznej Republice Konga rozwinięta, poświęca się znaczną część dewiz na finansowanie importu produktów żywnościowych, które można by produkować na miejscu, w kraju. Handel zagraniczny Demokratycznej Republiki Konga oraz właściwa polityka państwa mają do odegrania ogromną rolę. Im większa będzie to rola, tym większe będą szanse rozwoju kraju.

Literatura

- Albertinie M., Silem A., 1987, *Comprendre les théories économiques*, Éditions du Seuil, Paris.
- Ambukita E., 2015, *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w rozwoju gospodarczym krajów Afryki Subsaharyjskiej*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań.
- Banque Centrale de la RD Congo, 2015, Rapport Annuel.
- Banque Centrale de la RD Congo, 2016, Rapport Annuel.
- Banque Centrale de la RD Congo, 2017, Rapport Annuel.

- Hugon Ph., 2009, *L'économie de l'Afrique, La Découverte*, Paris.
- Kaczmarek T., Werwińska J., 2002, *Finansowanie handlu zagranicznego*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr Sp. z o.o., Gdańsk.
- Norro M., 1994, *Économie africaine. Analyse économique de l'Afrique Subsaharienne*, De Boeck-Wesmael SA, Paris.
- Pera B., Wydymus S. (red.), 2016, *Kraje rozwijające się w globalnej wymianie handlowej*, Difin, Warszawa.
- Puślecki Z.W., 2017, *Handel międzynarodowy w warunkach kryzysu gospodarki światowej*, [w:] *Nauki ekonomiczne w XXI wieku – dylematy, wyzwania, perspektywy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Rainelli M., 1991, *Le commerce international, Collection*, Repères, Paris.
- Rainelli M., 2003, *La nouvelle théorie du commerce international*, La Découverte, Paris.
- Raffinot M., 2008, *La dette des tiers mondes*, La Découverte, Paris.
- Rymarczyk J. (red.), 2017, *Handel zagraniczny. Organizacja i technika*, PWE, Warszawa.
- Rynarzewski i in., 2017, *Potencjał gospodarczy i możliwości rozwojowe Afryki. Polska perspektywa*, PWE, Warszawa.
- Treder H. (red.), 2003, *Podstawy handlu zagranicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Wierzbołowski J., 1990, *Handel zagraniczny w gospodarce. Handel zagraniczny*, Warszawa.
- World Bank, 2017, *World Development Indicators*, DC, Washington.
- WTO, 2018, *WTO Statistics Database*.